

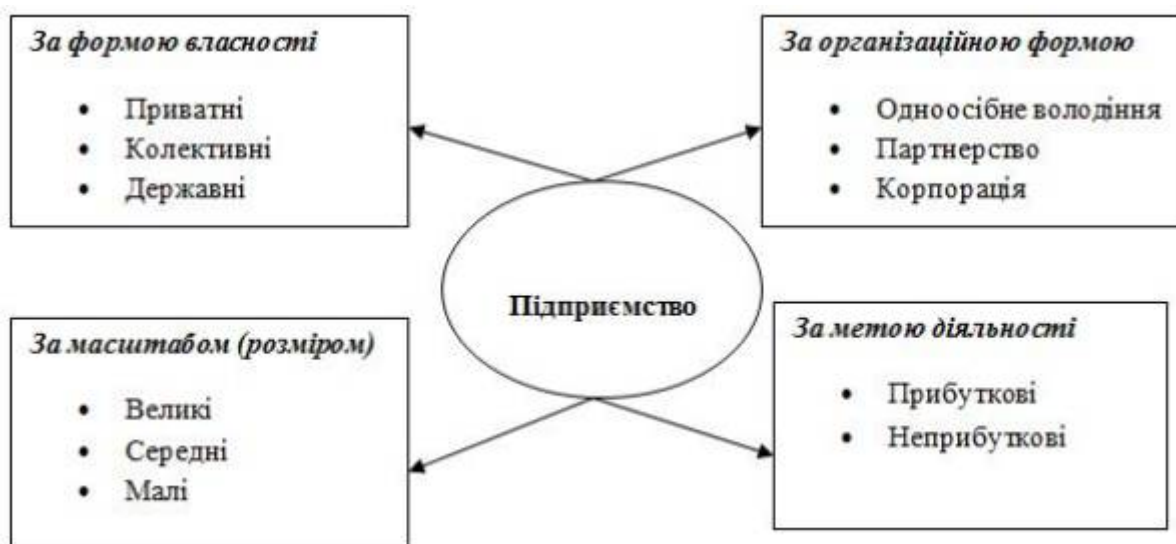
Види підприємств та їх об'єднань. Господарські товариства

Види підприємств

Формування ринкової структури економіки України призведе до появи різноманітних форм сучасних підприємств, які функціонують у розвинених країнах, їх можна класифікувати за різними критеріями, найпоширенішими з яких є форма власності, розмір, сфера діяльності.

Підприємства можна класифікувати і досліджувати, спираючись на різні критерії.

Класифікація та групування підприємств:

Види підприємств за формою власності

Залежно від основних форм власності (**приватна, колективна, державна**) розрізняють такі організаційні види підприємств - одноосібне володіння, партнерство, або товариство, корпорація (акціонерне товариство), державне підприємство.

Одноосібне володіння - підприємство, в якому майно належить одному суб'єкту, що самостійно веде справу, отримує весь дохід і несе відповідальність за ризик від бізнесу.

Такі підприємства мають свої переваги і недоліки. До перших належать: економічна самостійність, свобода і оперативність дій, високий безпосередній стимул до ефективного виробництва, низькі організаційні витрати. Недоліками одноосібних володінь є передусім те, що їхніх власних фінансових ресурсів недостатньо для швидкого розширення виробництва, а комерційні структури не охоче надають їм кредити у достатніх розмірах.

Багатоманітність обов'язків, які покладаються на власника підприємства у виробничій, комерційній, технічній та інших сферах, нерідко призводить до помилкових рішень, які стають причиною не тільки значних витрат, а навіть і банкрутства. Через це одноосібні володіння у країнах з ринковою економікою є досить поширеною і водночас найменш стійкою формою

організації. Щороку значна кількість їх як виникає, так і припиняє свою діяльність.

Партнерство, або товариство, - форма організації бізнесу, що засновується на об'єднанні (пайовому, дольовому) майна різних власників.

Паї відіграють двоїсту роль. По-перше, одержання товариством прибутку після сплати податків і виділення засобів на нагромадження капіталу та розподілу між його членами на доход, пропорційно до паїв. По-друге, надання права голосу. Кількість їх кожний член отримує пропорційно до його паю.

Товариства, як правило, - це закриті компанії, де зміна власників паїв відбувається лише зі згоди більшості їхніх членів. Кількість членів товариства, які особисто беруть участь у їхній роботі, відносно невелика.

Розрізняють такі види партнерства:

- повне товариство (товариство з необмеженою відповідальністю);
- товариство з обмеженою відповідальністю;
- змішане (командитне) товариство.

Найпоширенішим є повне товариство (товариство з необмеженою відповідальністю). Його учасники несуть відповідальність за роботу фірми в розмірах як свого внеску, так і своїх особистих коштів. Найчастіше статус повного партнерства використовують невеликі фірми у сфері професійних послуг (юридичних, аудиторських, медичних тощо).

У товариствах з обмеженою відповідальністю майнова відповідальність партнерів не перевищує суми, яку вони внесли при створенні товариства. Такі партнерства характерні для фірм, зайнятих здійсненням будівельних проектів, розробкою природничих ресурсів, операціями з нерухомістю та іншими видами діяльності в капіталомістких сферах.

Змішане (командитне) товариство об'єднує частину своїх членів за принципом повної (необмеженої) відповідальності (дійсні члени), а частину - за принципом обмеженої відповідальності, майнова відповідальність яких поширюється лише на внесок, зроблений учасником у капітал товариства. Право голосу в таких фірмах мають лише дійсні члени товариства.

Частка партнерства у ринковій економіці відносно невелика, але має ряд переваг перед одноосібними володіннями, що виявляються у зростанні фінансових можливостей фірми внаслідок об'єднання капіталів; зменшенні ризику банкрутства і створенні довіри у банків для отримання кредиту; вдосконаленні управління в результаті розподілу управлінських функцій між партнерами. Недоліками цієї форми організації є можливі розходження в поглядах, інтересах партнерів, що ускладнює процес управління.

Корпорація (акціонерне товариство) - провідна форма сучасного підприємства в країнах ринкової економіки. Незважаючи на те, що кількість їх невелика, у створенні валового внутрішнього продукту їм належить провідна роль.

Корпорація є юридичною особою, що утворюється об'єднанням на пайових (дольових) засадах засобів своїх членів (акціонерів) і належить до товариств з обмеженою відповідальністю, оскільки кожний акціонер відповідає за свої зобов'язання лише власним капіталом. Отже, майновий ризик акціонерів обмежується тією сумою, яку вони заплатили за придбані акції.

Особливість акціонерних товариств полягає в тому, що їхній капітал утворюється у грошовій формі та поділяється на однакові за номінальною величиною і неподільні паї у вигляді акцій. Цим вони відрізняються від партнерств (товариств).

Засновниками корпорацій можуть бути юридичні та фізичні особи, які купують або розподіляють акції між собою. Той, хто акумулює більшу кількість акцій, які мають право голосу, на загальних зборах, що є вищим органом управління акціонерних товариств, обирає керівні та контролюючі органи (раду директорів, правління, ревізійну комісію тощо).

На практиці ж рішення приймає невелика група акціонерів, які володіють контрольним пакетом акцій. Останній становить не 50 відсотків + 1 акція, що голосують, а набагато менше. Це зумовлено тим, що у великих акціонерних товариствах акції "розпорошені" серед багатьох власників, які володіють мізерним пакетом.

Подібні власники не беруть участі у зборах або укладають трастові угоди на управління акціями, які їм належать, з банками, страховими компаніями, соціальними фондами, членами яких вони є, або спеціально для цього утворюваними трастовими компаніями, які дістали назву інституціональних інвесторів.

Вищим органом управління концерну є **загальні збори акціонерів**.

Державні підприємства засновані на державній власності, яка має два рівні: **загальнодержавний і комунальний**. Відповідно функціонують і два види підприємств.

Майном і виробничо-комерційною діяльністю загальнодержавних підприємств розпоряджається вищий орган державної влади.

Комунальні підприємства є власністю адміністративно-територіальних одиниць влади, які використовують їхній потенціал у своїх власних інтересах.

Об'єктами державної власності можуть бути різноманітні засоби виробництва. Це залежить від конкретних історичних, кон'юнктурних, геополітичних та інших умов кожної країни. Проте, як правило, у державному секторі знаходяться підприємства, що виробляють продукцію, широко доступну для населення або капіталомістку, яка не може бути прибутковою, проте конче потрібна для технічного та технологічного зміцнення виробничого і наукового потенціалу країни. Саме тому практично в усіх промислових і розвинених країнах державні підприємства здебільшого є низько ефективними, і спостерігається тенденція до скорочення їхньої чисельності.

З метою глибокого реформування державного сектора економіки України, частка якого у виробництві промислової продукції становить дещо менше ніж 52 відсотки, передбачено здійснити структурне розмежування державного сектора на дві підгрупи.

До *першої групи* ввійдуть підприємства, яким буде надано статус казенних. Вони не підлягають акціонуванню і перебуватимуть у прямій адміністративній підпорядкованості відповідним органам державного управління. До них належать такі підприємства: що випускають продукцію, яка забезпечує обороноздатність і національну безпеку; потребують високої мобілізаційної готовності; виробляють особливо екологонебезпечну продукцію; здійснюють державну монополію в окремих секторах економіки (транспорт, порти, трубопроводи, пошта, зв'язок, телекомунікаційні мережі, енергетика, виробництво лікоро-

горілчаних виробів).

Власністю казенних підприємств, їхнім управлінням будуть розпоряджатися міністерства і відомства. Такі права їм передасть уряд.

До *другої групи* державних підприємств належатимуть ті, які обов'язково мають корпоратизуватися на таких засадах, щоб не менше ніж 51 відсоток акцій належало державі. Так створюватиметься група нових для нашої країни підприємств - державних акціонерних товариств.

Формуватиметься ще одна група підприємств з часткою державної участі в статутному капіталі, меншою ніж 50 відсотків. Управління цією групою підприємств здійснюватиметься за участю представників державних органів у наглядових радах.

Підприємства з **часткою державної власності** в статутних фондах працюватимуть на принципах повного комерційного розрахунку. Таке реформування державного сектора економіки дасть можливість, з одного боку, підвищити ефективність управління народним господарством, а з іншого - створювати ринкове середовище.

Види підприємств за розміром

Розрізняють підприємства **малі, середні** та **великі**.

Малими вважають підприємства з певною кількістю працюючих. Так, у США до цієї категорії належать підприємства, на яких зайнято до 500, у Японії - до 300 чол. Українським законодавством до малих підприємств віднесено підприємства з кількістю зайнятих 15-200 чол. залежно від галузі або виду діяльності.

Малі підприємства засновуються на будь-якій формі власності та здійснюють діяльність у виробничій, комерційній, фінансовій, страховій та інших сферах.

Малі підприємства відіграють важливу роль у ринковій економіці. Вони роблять її гнучкою, активно впливають на кон'юктурні зміни, забезпечують насиченість ринку товарами, послугами, сприяють послабленню монополізму. Так, у промислово розвинених країнах ці підприємства становлять 90-95 відсотків їхньої загальної кількості та створюють 20-60 відсотків валового національного продукту. Особливо важливе значення цих підприємств у розвитку сфери послуг і торгівлі.

Через свою масовість малі підприємства забезпечують вдвічі більшу зайнятість населення на нових робочих місцях, ніж великі підприємства, що значно знижує напруженість у суспільстві, пов'язану з безробіттям.

Середні підприємства здійснюють виробництво невеликої, але стійкої номенклатури виробів у значних кількостях. Вони здатні швидко реагувати на кон'юктуру ринку завдяки оснащеності сучасною технікою і технологією, можливості впровадження нових ідей у виробництво. Це надає їм певних переваг як перед малими, так і перед великими підприємствами.

Ці переваги полягають у тому, що малим підприємствам не завжди вистачає коштів для

застосування науково-технічних досягнень, а великим - мобільності для переналагодження виробництва. Заміна і оновлення основних фондів у великих обсягах може призвести до значного падіння норми рентабельності, особливо на початковому етапі випуску нової продукції.

Великі підприємства виготовляють масову продукцію стабільного асортименту. Це значно зменшує витрати на виробництво такої продукції, дає змогу знижувати ціни на неї та робити її доступною для масового споживача.

Переваги великих підприємств полягають і в тому, що вони активно формують ринок, створюючи нові види товарів і послуг. Такі підприємства здійснюють великомасштабне фінансування у розробку науково-технічних проектів.

Аргументом на користь великих підприємств є і те, як показує світовий досвід, що на них зосереджено виробництво найновіших наукомістких галузей, які спеціалізуються на виготовленні персональних комп'ютерів, роботів, електронних виробів тощо. Все це означає, що в перехідний період до ринкових відносин дрібнити великі підприємства не завжди доцільно. Критерієм трансформації великих підприємств має бути тільки соціально-економічна ефективність.

Отже, перехід до ринкової економіки передбачає оптимальне поєднання великих, середніх і малих підприємств.

Види підприємств за сферою діяльності

Підприємства класифікують також за сферою, видом господарської діяльності. Зумовлено це тим, що існує суспільний поділ праці, відповідно до якого утворюються підприємства сільськогосподарські, промислові, будівельні, транспортні, фінансові, торговельні, наукові, сфери обслуговування.

Підприємства різних сфер господарювання відрізняються між собою не тільки структурою і умовами виробництва, а й тим, що вони виробляють. У промисловості, наприклад, створюються як засоби виробництва (верстати, вантажні автомобілі, трактори тощо), так і предмети споживання (взуття, одяг, продукти харчування). Молоко, зерно, м'ясо, вовна, соняшник, цукровий буряк - предмети виробництва сільського господарства.

Банки збирають вільні кошти і надають їх у кредит. Торговельні та фінансові біржі сприяють прискоренню обороту капіталу, поєднуючи виробників і покупців. Виходячи з цього підприємства різних галузей можна згрупувати за видом діяльності так: виробничі, фінансові, посередницькі, страхові.

Господарські товариства

Господарське товариство — юридична особа, статутний (складений) капітал якої поділений на частки між учасниками.

Господарськими товариствами визнаються підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в

підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку. Засновниками і учасниками товариства можуть бути суб'єкти господарювання, інші учасники господарських відносин, зазначені у статті 2 Господарського кодексу України, а також громадяни, які не є суб'єктами господарювання.

До господарських товариств належать:

- Акціонерні товариства
- Товариства з обмеженою відповідальністю
- Товариства з додатковою відповідальністю
- Повні товариства
- Командитні товариства

Джерела

- [3. Поняття про підприємництво. Види підприємств - ОСНОВИ ГАЛУЗЕВОЇ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА](#)
- [Види підприємств: за формою власності, за розміром, за сферою діяльності. Реферат – Освіта.UA](#)
- [🌐 Господарське товариство](#)

From: <https://library.vpuhluhiv.com.ua/> - **Wiki Глухівського ВПУ**

Permanent link: https://library.vpuhluhiv.com.ua/subjects:basic:technology:business:enterprises_societies

Last update: **07.01.2023 01:58**

